

Onbegrensd Groen

De Marten en Oopjen van het duinlandschap

(Deel 1)

TEKST: LINDA NOORDHUIS FOTOGRAFIE: KLAAS HUIZINGA

Bij de buren naar binnen gluren: we doen het allemaal graag. Vlieland Magazine gaat nog één stap verder. We willen weten wat er bij u boven de bank hangt. Graag luisteren we naar uw verhaal over het werk dat u bekoort, ontroert en/of troost. Vaste Vlielandgast Carien van Boxel vertelt over de schat die ze opdook in de Drumbandschuur: een olieverfschilderij van een - tot nu toe - onbekende schilder.

“Een bezoek aan mijn ouders die voor altijd op Vlieland zijn, de plek in de wereld die ze het meest lief hadden.”

Carien van Boxel uit Zaltbommel schrijft dit bericht over het bezoek aan haar ouders, die in geest voor altijd op Vlieland zijn; bij dit eiland is hun as uitgestrooid. Op haar Instagramaccount @Carienspolaroids staat de bijgaande foto, waarop ze door de bloeiende heide loopt in wat haar moeder liefdevol ‘het mooie valletje’ noemde. Als kind ontstond haar liefde voor het landschap van Vlieland, ze is ‘badgast sinds 1970’. Haar advocatentoga hing ze in de wilgen om haar passie te volgen; ze werd tuinontwerper en ontwierp de tuin van Museum Tromp’s Huys,

die uitstrekt van de Dorpsstraat tot aan de Waddendijk.

Ze ging op zoek naar hoe de tuin er uitzag in de tijd dat de Noorse schilderes Betzy Akersloot-Berg met haar man Gooswinus in het Tromp’s Huys woonde. Er is weinig beeldmateriaal: Betzy maakte vanuit de tuin van de buren een schilderij van haar eigen atelier en er is één foto van de schilderes in haar tuin. Carien vond aanwijzingen in de bewaard gebleven brieven van Betzy: “Ik wist dat er kippen waren, wat ze plukte en at. Dat was mijn uitgangspunt. Gep Schouwenburg-den Hartog woonde als kind een paar huizen verderop, haar vader had op aanwijzingen van Betzy de beroemde schilderij gemaakt van waaruit zij haar zeezichten schilderde. Gep wist nog te vertellen hoe een eilandertuin eruitzag en dat de mest kwam van de Vlielanders geiten.”

Met vrijwilligers maakte Carien de eilandtuin: een zelfvoorzienend erfje zoals het honderd jaar geleden was, toen er niet drie keer per dag een boot kwam.

Vandaag overlegt ze in het museum over de toekomstplannen voor de museumtuin: een bleekveldje, een waslijn. Of ze zelf ook kunst in huis heeft? “Ik heb een schilderij van de Drumbandschuur. Dat is een prachtig verhaal! Of ik het wil vertellen? Dan moet je Leonie Hacke van het Posthuys er ook bijvragen.”

Handyman

De volgende avond vertelt Carien van Bortel haar verhaal vanuit haar vakantiehuis De Zomertaling, gebouwd in 1932, hoog op een duin. Zwarte retriever Pipa ligt aan haar voeten, ze legt nog een blok hout in de kachel. Vroeger kwam ze alleen zomers op Vlieland. Carien vindt het een ongehoorde luxe een eigen huis te hebben, nu kan ze ook in het najaar en de winter gaan: alle seizoenen zijn haar even lief.

“Ik werd als kind op school uitgelachen als ik naar Vlieland ging. Mensen met een auto reden naar Frankrijk en de eersten gingen vliegen. Wij gingen ‘op pensioen’ en het leuke was, dat we midden tussen de eilanders zaten in de Lutinelaaan en de Willem de Vlamingheweg. We speelden met de kinderen op straat. Het mag nu niet meer, maar Vlielanders verhuurden hun eigen huis en gingen zelf in de schuur wonen. Later kampeerden we; de eerste keer in een tweedehands bungalowtent. Mijn moeder naaide schorten van zeilstof die je in de tent kon hangen om er spulletjes in te doen. We hadden twee legerkisten die voor de vakantie werden opgehaald door Van Gend en Loos. Ze konden rechtop gezet worden als kasten.”

Haar vader was een handyman; bij noodweer moesten de kinderen de stokken vasthouden en groef hij een greppel om de tent. Er sliepen bij storm altijd mensen in de toen nog stenen sanitairhuisjes: sommige kampeerders maakten de klasieke fout metalen haringen te gebruiken, deze floepten bij de eerste Westewind uit het zand. Hij hielp dan dames met zijn reservevoorraad houten haringen. “Kunstzinnig verwaaide types, daar had mijn vader oog voor.”

Drumbandschuur

Carien werkte als tiener op Camping Stortemelk, een tijd waarin ze kon verlangen naar de HEMA: nog niet alles was via op een klik op internet bereikbaar. Ze vindt het waardevol plekken te hebben waar de tijd stilstaat; zo’n plek is inbrengwinkel de Drumbandschuur, elke zaterdag open tussen 14.00 en 15.30. “Het pandje is het pandje, het wordt gelukkig nooit hipper of netter. Zolang als ik weet, is het schuurtje een schatkamer. Het is uit nood geboren; als je op Vlieland van iets af wilt,

dan is dat een heel gedoe. Gaat iemand dood, dan is dit de manier om boedels te verdelen en de plaatselijke muziekvereniging te bekostigen.

In de Drumbandschuur zijn vaak dezelfde vrijwilligers te zien, sommigen doen het al jaren zoals die meneer met snor en baard - de reparatiemeneer - en Opoe Nel die boeken verkoopt. Zij is een telg uit de Cupido-familie en één van de verhalenvertellers van het eiland. Ik was daar op een zaterdagmiddag. Zonder een plan om te kopen, want je moet struinen zoals op het strand. Bij de boeken stond het duinschilderij.”

Opoe Nel zei: ‘Ik heb het net binnen. Vind je het wat?’
Ik zei: ‘Ik vind het FANTASTISCH! Heel erg mooi.’
Opoe Nel reageerde - geschrokken van mijn enthousiasme - ‘Als je het hebben wil: 75 euro.’
Daarop zei ik: ‘Zo Nel, dat is een hoop geld, voor de Drumbandschuur.’

Ik ben geen kunstkenner maar ik kan wel zien of iets mooi is. Je moet me niet vragen wie de schilder is of uit welke periode het komt. Ik vind het heel erg mooi, liep er letterlijk tegen aan; heb het meteen gekocht en pas daarna mijn man geappt. Opoe Nel zei nog: ‘Wel meteen meenemen hoor. Als je eerst boodschappen gaat doen, dan gaan al die mensen ernaar vragen en dan moet ik heel de tijd maar zeggen dat het verkocht is.’

Carien liep met het schilderij onder de arm de Dorpstraat in, zich afvragend waar het vandaan kwam. Ze ontmoette bekenden; soms weten Vlielanders meteen uit welk huis de schatten van de Drumbandschuur komen. Het zou uit een huis komen van een mevrouw die al een tijdje geleden overleden was; iemand die Carien vaag kende uit haar kindertijd. Het witte huis staat aan de linkerkant van de weg van de Veerdam richting Jachthaven, het stond vol met mooie spullen en schilderijen: Leonie Hacke, eigenaresse van het Posthuys, zou er meer van weten.

Carien fietste naar restaurant het Posthuys - liet Leonie Hacke een plaatje van het schilderij op haar telefoon zien. Zij schrok zich helemaal wild.
“Leonie zei: ‘Hoe kom jij aan dat schilderij? Dat is van mij! Ik weet zeker dat het bij de inventaris van het Posthuys hoort.’ Ik dacht: ‘O, mijn God, het is een gestolen schilderij.’ Het was een raar gesprek. Ze zag wel dat ik te goeder trouw was. Ik dacht dat we dan maar iets moesten regelen en vroeg haar: ‘Als het van jou is, waar stond het dan?’ Ze zei: ‘We hebben

een grote zolder op het Posthuys, ik ga eens kijken.’

De volgende dag belde Leonie me op: ‘Ik heb een schilderij dat sprekend op het jouwe lijkt.’ Heel fijn om te ontdekken dat Leonies schilderij nog in haar bezit was. Mijn schilderij heeft dus altijd bij die mevrouw gehangen en het verlaat het eiland niet want het is voor ons vakantiehuisje.” De schilderijen zijn gesigneerd, de naam van de schilder heeft Carien niet kunnen ontcijferen. Waar het geschilderd is, is eveneens onduidelijk; het zou een Vlielands duinlandschap kunnen zijn. In Leonies schilderij staat een weg. “Zij ziet daar de Fortweg in. Van de jachthaven naar de duinovergang op de Oost, waar nu in de zomer Strandpaviljoen Oost staat. Het pad is altijd verhard geweest, je kon daar met de auto overheen; dat is voor Staatsbosbeheer en Rijkswaterstaat ook handig. Leonie heeft daar gewoond en ze dacht dat het een schilderij is van de plek waar zij is opgegroeid.”

Kunst en kitsch

“Wij hebben over de schilderijen gefantaseerd. Het Posthuys is in 1969 verpacht aan een flamboyante man uit het Gooi, hij hing het Posthuys vol met schilderijen; mensen kwamen daar speciaal om kunst te kijken. We dachten: we gaan met z’n tweeën naar *Tussen Kunst en Kitsch*, maar zijn er niet aan toegekomen. Zij heeft het Posthuys en loopt marathons over de hele wereld en ik woon hier niet. Dit schilderij is misschien op het eiland gemaakt en misschien ook niet en dan ben ik heel benieuwd hoe het hier gekomen is.

Ik droom ervan dat het schilderij gemaakt is op Vlieland. Dat is één van de redenen waarom ik niet wil weten wie het maakt heeft. De betovering is een beetje weg als het in de Ardennen of ‘t Gooi geschilderd is. Er is niets in mijn schilderij wat houvast geeft, omdat er geen gebouw opstaat, geen bootje of een stukje zee. Natuurlijk, ik kan die handtekening laten uitzoeken door een vriendin die in de kunst zit, maar zelfs dat heb ik niet gedaan. Aan de andere kant ben ik heel analytisch, dus wil ik juist wel weten hoe het zit. Ik heb een poging gedaan om te kijken wat voor vegetatie het is: het is te grof geschilderd, om dat echt te kunnen zien. Als ik weet waar het geschilderd is, dan ga ik naar die plek toe.”

Palet van Vlieland

In Nederland botsen je ogen al snel tegen steen. Op Vlieland is daarachter altijd water, een suggestie van zee: de grote bedreiging en bescherming. Hier heb je nog weidse panorama’s, voor mij is dat

de essentie van het eiland: onbegrensde groen.

Het eiland in al zijn groentinten, zandtinten en grijstinten, daar passen de rode daken van het dorp bij. Ik ontwerp tuinen op veel plekken in Nederland en maak een analyse van de plek: de kleuren, stijlen, materialen en het licht dat er is. Een tuin aan het wad of aan het bos is een andere wereld. Dat is het mooie aan Vlieland: om de paar honderd meter verandert het landschap, hoog bedijkt en kwelders, van hoge duinen naar stuifduinen, van Noordzeekunst naar waddenkust.

Ik maakte een beplantingsplan voor de voor- en achterkant van het Rijksmuseum; het is uitgevoerd als een groot tulpenproject. Wat is de essentie van het Rijksmuseum? Dat zijn de prachtige kleuren van de schilderijen van de Gouden Eeuw. Deze heb ik er letterlijk met photoshop uitgehaald en vertaald naar kleuren van tulpen: warm bruin, purper, oranje, goud, oker. Dit is het omgekeerde: de kleuren van het eiland - dennengroen, helmsblond, zandgroen, het grijs van duindoorns, schelpen en het water op het wad - zijn vertaald door de schilder naar een schilderij.

We zijn allemaal op zoek naar de unieke plek. De unieke ervaring. Aan de andere kant van de regenboog ligt het geluk. Het mooie aan dit eiland is dat het heel ver weg is en heel dichtbij. Het is een gedoe om hier te komen en dat heeft een functie. Ik vind het heerlijk om naar dezelfde plek terug te keren het is hier altijd weer nieuw en anders. Als kind had ik dat al; de schoonheid sprak bij ons thuis vanzelf. Mijn vader werd zijn laatste zomers verpleegd in De Uiterdonk - Gep Schouwenburg kwam met hem praten en Jan Houter - van Vlieland Magazine - reed hem rond.

Het schilderij is prachtig: ruig en expressionistisch. Het is net als verliefd worden, dat eerste gevoel is WOW! Het is het palet van Vlieland. Het is geschilderd in november of de eerste helft van maart, net voor het frisse groen begint, in het overgangsgedebied van bos naar duin. De werkelijke waarde van het schilderij zit hier diep van binnen: het is gewoon liefde, zowel voor dit schilderij als voor het landschap. Het vat in één beeld samen hoeveel ik van dit eiland houd.

Door het verhaal heeft het schilderij een extra dimensie. Iedere keer als ik Leonie tegenkom, vraag ik: ‘Hoe is het met jouw schilderij?’

Zwarte Hond De Marten en Oopjen van het duinlandschap

(deel 2)

TEKST: LINDA NOORDHUIS FOTOGRAFIE: KLAAS HUIZINGA

Bij de burens naar binnen gluren: we doen het allemaal graag. Vlieland Magazine gaat nog één stap verder. We willen weten wat er bij u boven de bank hangt. Graag luisteren we naar uw verhaal over het werk dat u bekoort, ontroert en/of troost. Leonie Hacke, eigenaar van het Posthuys, vertelt over een olieverfschilderij dat ze van haar moeder erfde. Het duinlandschap is van de hand van een - tot nu toe - onbekende schilder.

“Carien van Boxtel nam contact met mij op. Ze liet me een plaatje van een schilderij zien dat ze had gekocht bij de Drumbandschuur.

Ik zag het en dacht: ‘O, mijn God. Dat bestaat niet! Het zal toch niet zo zijn dat onze zolder opgeruimd is en dat mijn schilderij - uit de nalatenschap van mijn moeder - per ongeluk door de Drumbandschuur verkocht is op de braderie.’ Ik ging op zolder kijken; we hebben twee zolders. Potverdorie, op de eerste zolder stond het niet.”

Leonie vond haar schilderij gelukkig terug op de tweede zolder. “Ik heb Carien gebeld en gezegd: ‘Ik weet niet wat voor schilderij jij hebt. Ik heb het mijne hier.’ Zo kwam ik erachter dat de twee schilderijen zo op elkaar lijken. Ik geef toe: het staat op zolder. Verkopen zou ik het nooit. Dat zou ik niet over mijn hart kunnen verkrijgen.”

Havenstrand

De twee duinlandschappen zijn met elkaar verbonden. Zoals de huwelijksportretten die Rembrandt maakte van Marten

en Oopjen. Oopjen dreigde in Frankrijk te belanden, Marten in Nederland, maar deze schilderijen blijven op Vlieland. Waar zijn de duinlandschappen geschilderd en hoe verzeilt het ene landschap aan de muur van het huisje van een vaste Vlielandgast en het andere bij het Posthuys op zolder?

Thomas en Leonie Hacke zijn eigenaar van Café Restaurant en Hotel Posthuys; de plaats waar in een lang verleden de post aan wal werd gebracht. Vlielandgasten kennen het als eindpunt van een fietstocht: langs de Waddendijk ernaartoe pak je alle frisse lucht in de vorm van tegenwind en kom je op adem in het Posthuys met appeltaart of huisgemaakte soep.

Het gezin van Leonie kwam naar Vlieland omdat haar vader gestationeerd werd als militair op de Vliehors. Hij werd uiteindelijk luitenant-kolonel. Na de scheiding trouwde Leonie’s moeder met haar rots in de branding Siebe Dijkstra. Hij was hoofd van Rijkswaterstaat Vlieland. Het gezin -

met gezamenlijk vijf kinderen - woonde in de dienstwoning De Horn van Rijkswaterstaat bij de oude werkhaven.

“Ik was het jongste kind. Een vrolijk kind. Bij mij thuis kon vroeger alles. Ik heb een geweldige en een hele fijne jeugd gehad. Mijn moeder maakte grote pannen eten: zuurkool of gebraden kip. Iedereen was welkom. We hadden het laatste huis, daarnaast stond een buitenloods en daarin lag het bootje van mijn tweede vader. Er was een goederenopslag, een meetstation en een klein huisje waarin mensen woonden die daar tijdelijk gestationeerd waren voor Rijkswaterstaat. We hebben het over 1970. De werkhaven is later vervangen door de huidige jachthaven.

Verder was daar niks, helemaal niks. We liepen het huis uit, door de rozenbotelstruiken - en die zilverpopulieren - gingen via het zandpad het duin over, naar het havenstrand. Heerlijke, lange zomers brachten we door met zwemmen, spelen en picknicken. Je nam een bakje

boterhammen mee en bleef de hele dag met ouders en kinderen op het strand. Prachtig. Heel mooi vrij. Wij eilanders zijn gesteld op onze vrijheid.

Mijn moeder heeft daar altijd heel prettig gewoond. Mijn tweede vader overleed, na een kort en heftig ziekbed. Omdat ze in een dienstwoning woonden, moest zij op stel en sprong uit dat huis. Ze kon het verdriet niet in haar vertrouwde omgeving verwerken.”

Duinlandschap

“Ik weet niet meer hoe mijn moeder aan het schilderij kwam. Misschien heeft ze het gekregen van tante Bep Hodes. Bijvoorbeeld op haar verjaardag. Je kunt een schilderij alleen weggeven aan iemand die daar veel mee heeft. Het schilderij hing bij mijn moeder boven de dekenkist in haar huis. Ik vind het een somber schilderij. Ik vind het donker. Terwijl de kleuren fantastisch zijn, als je ze ervaart op een witte muur. Zij had daar een bepaald gevoel bij. Het schilderij deed mijn moeder waarschijnlijk denken aan de tijd dat ze bij de haven woonde.

Mijn moeder heeft een moeilijke jeugd gehad. Dat is een trigger waar ze tegen gevochten heeft. Toen ik zestien was, is zij een keer gevallen. Na deze val - waaraan ze een hersenschudding overhield - en het overlijden van mijn tweede vader kon ze moeilijker uit de sombere dagen komen. Op een gegeven moment ben je alleen en is er niet meer iemand die je op het rechte pad houdt. In de jaren zeventig was het heel gewoon om een borrel te drinken. Haar alcoholgebruik, dat mijn tweede vader binnen de perken hield, liep na zijn overlijden uit de hand. Haar depressies kwamen na het overlijden en hadden met drank te maken. De mindere tijden wil je graag vergeten. Absoluut. Het zijn verdrietige tijden geweest.

Voor haar is haar hele leven een strijd geweest. Dat realiseerde ik me pas later; als je erin zit, dan zit je erin. Als ze een slechte periode had, dan verstopte ze zich voor iedereen. In de winter was dat aanzienlijk slechter dan in het voorjaar. Het kon maanden goed gaan maar dan kwam er weer een periode met depressieve dagen. Ze kon slecht tegen de donkere dagen. Je wilt het graag met de mantel der liefde bedekken.”

Het schilderij staat voor Leonie met name voor de slechte tijd, de laatste periode. Het staat voor de onmacht dat ze haar niet konden helpen. “Als ze in een depressieve periode zat, dan kon je haar daar moeilijk uithalen en zocht ze haar toevlucht in de drank. Ze kwam daardoor in een vicieuze

cirkel van drank, depressie en eenzaamheid. Het één versterkt het ander. Mensen laten zich wegglijden en wij kunnen daar niet over oordelen.” De Britse president Winston Churchill noemde zijn depressie zijn Zwarte Hond. De zwarte hond werd groter, dook vaker op en blafte harder op zwarte-honddagen.

Superpositief

“Ik kon er absoluut niet tegen dat zij zo was want ik ben superpositief. Als er nu tegenwind is, dan denk ik al aan de wind mee voor terug. Ik zal er alles aan doen om positief door het leven te gaan. Ik had er moeite mee om die somberte op te vangen. Je hebt ook mensen die daar heel erg geschikt voor zijn. Het is maar net hoe je geest is. Mensen die dat niet hebben, zijn geneigd daar commentaar op te geven. Als je daar geen last van hebt, dan is dat moeilijk te begrijpen. Ik ben positief en vrolijk. Ja, dat is mijn keuze. Je moet kijken in het leven naar wat je wel kunt. Doen waar je je plezier uit haalt.”

Haar moeder was ziek toen Leonie met haar man en kinderen naar Disneyland Parijs op vakantie ging, niet wetende hoe ernstig het was. “Haar overlijden kwam behoorlijk onverwacht. Het tijdsbestek was korter dan iedereen had gedacht. Mijn zus belde dat ze overleden was. Wij waren net aangekomen in het attractiepark en ik kon het niet over mijn hart verkrijgen om dezelfde dag terug te keren en de kinderen te ontzeggen daar waar zij zich al wekenlang op verheugden. Een nachtje zijn wij nog gebleven.

Haar overlijden was een schok van hier tot Jeruzalem. De periode daarna is als een roes voorbijgegaan. Tijd om emoties te verwerken was er niet. Alles gaat maar door.” Leonie rent voor haar werk langs de tafeltjes met gasten in het Posthuys en in haar vrije tijd loopt ze marathons; in een Vlieland Magazine stond een foto van haar waarop ze finisht bij de marathon van New York met de vlag van Vlieland om haar schouders.

“Ik kon al die tijd niet naar de spullen kijken. Het schilderij heb ik opgeslagen omdat het mij herinnert aan een tijd dat het slecht met haar ging. Ik heb het niet meer aangeraakt maar het is van mij. Het is nu tien, elf jaar geleden. Het heeft lang geduurd voor ik erover kon praten. Ze zegt: het verdriet slijt. Dat is ook zo.”

Leonie trekt een vlioztrap naar beneden en haalt twee schilderijen van zolder die voor haar twee kanten van haar moeder weerspiegelen. Het schilderij met het duinlandschap weerspiegelt de sombere

kant. Er is ook een schilderij waar een orkestje op staat dat een vrolijk deuntje speelt. “Mijn moeder vond het schilderij van de band fantastisch en ik vind het afschuwelijk. Ik heb het haar gegeven omdat het zo vrolijk is.”

Het duinlandschap op zolder herinnert aan verdrietige tijden maar is ook gekoppeld aan een fijne jeugd. “Voor mijn moeder stond het schilderij van het duinlandschap voor het uitzicht vanuit haar slaapkamer in de Haven. Dit uitzicht had ik ook vanuit de zolderkamer waar ik sliep. Door het hek, de rozenbottelstruiken, over het pad naar het duin om op het strand te komen. De blik daarop was voor ons een gelukkige tijd.”

Linda Noordhuis is artist-in-residence voor Museum Tromp's Huys in atelierwoning Studio Betzy. Voor de rubriek Kijk Mijn Kunstwerk interviewt ze Vlielanders - en Vlielandgasten - over het verhaal achter hun favoriete werk. Het kunstwerk kan van alles zijn: een foto, een schilderij, beeld of sieraad. Fotograaf Klaas Huizenga maakt portretten van de geïnterviewden en het werk. Het project zal in de zomer van 2020 worden afgesloten met een expositie in Museum Tromp's Huys.

Ook uw verhaal delen? Neem contact op met Linda Noordhuis via haar website (www.lindanoordhuis.nl), of via lindanoordhuis@gmail.com.

